

เทศน์เช้า วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๔๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

มันเป็นยุคเป็นสมัยนะ เป็นยุคเป็นสมัยของคน เวลาการเกิด ในมงคล ๓๘ ประการ มงคลชีวิตใด เกิดในประเทศอันสมควรมันมี ๒ อย่าง อย่างหนึ่งเกิดในพ่อแม่ เราเกิดกับพ่อแม่คนใด พ่อแม่เป็นสัมมาทิฐิ พ่อแม่เป็นมิจฉาทิฐิ เราไปเกิดพ่อแม่ที่ดี พ่อแม่ที่ดีจะรวยจะจนไม่สำคัญ สำคัญว่าพ่อแม่พาเราเป็นคนดี นี่ประเทศอันสมควร แดนเกิดคือแม่ แดนเกิดคือพ่อ ลูกนี้เกิดจากพ่อจากแม่ นี่แดนเกิดเห็นไหม

แล้วแดนเกิดในประเทศละ คุณิ ในโลกนี้เราบอกเลย เราอยู่ในสังคมไทย เราว่าศาสนาเราเป็นอย่างนี้ ๆ เวลาคนออกไปต่างประเทศนะ ในลัทธิ ในศาสนาของเขา มันเป็นแบบว่า คุณิ คุณทางยุโรปเขา เรื่องศาสนาของเขา วิทยาศาสตร์เขาพิสูจน์แล้ว เป็นอันที่ไม่น่าเชื่อถือเลย เวลาเห็นเขาไปศาสนากัน มีพระมาบวชในศาสนาพุทธเราเนะ เขาบอกว่า “เขาเป็นอาจารย์สอนหนังสือ แล้วพอวันอาทิตย์ เต็มมัน ไปโบสถ์กัน เขาก็สงสัยว่าไปโบสถ์ทำไม?”

เขาก็ไปศึกษา ยิ่งศึกษาไปแล้วมันก็ทำให้เกิดการค้นคว้า พอลค้นคว้าไปค้นคว้ามา พอลค้นคว้าในศาสนาพุทธ เขาทิ้งในศาสนาพุทธมาก เขาเป็นศาสตราจารย์นะ เขาลาออกเลย เขามาบวชเป็นพระ แล้วมาประพฤติปฏิบัติ เพราะอะไร? เพราะในศาสนาพุทธเรานี้มันเข้าไปพิสูจน์แล้วยังศึกษามันยังน่าสนใจ มันน่าสนใจคือว่ามันพิสูจน์ได้ มันเป็นหลักสัจจะ มันเป็นเรื่องจริง

สิ่งที่สัจจะเป็นความจริงนี้เกิดในประเทศอันสมควร สมควรที่ไหน? เกิดในประเทศที่ศาสนาใด เวลาเทวดาเขาจะหมดอายุขัยของเขา เขาให้พรกัน เวลาตายจากเทวดาไป ขอให้เกิดเป็นมนุษย์ แล้วพบพระพุทธศาสนา แล้วได้ทำบุญกุศล ถ้าเราไปทำบุญกุศล เราสละทาน สละทานมีศรัทธาความเชื่อ สละทานออกไป อย่างนี้มันเป็นกำปั้นทุบดิน เพราะอะไร? เพราะการสละออกไปจากมือของเราเนี่ย คนที่ได้รับนั้นเป็นประโยชน์เห็นไหม อันนี้เป็นบุญกุศลโดยธรรมชาติไป

เวลาพระเจ้าพิมพิสารถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “บุญคืออะไร? ทำบุญคือทำอย่างไร?”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “แม้แต่เราล้างถ้วยล้างจานนะ เราสาคน้ำไปใต้น้ำ ครำ พวกสัตว์ต่าง ๆ เขาได้กินอาหารของเรา นั่นก็เป็นบุญเหมือนกัน เป็นทานเหมือนกัน”

ทานทำกับใครก็ได้ แต่ขณะในศาสนาพุทธของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ ที่หูตาสว่าง เพราะถ้าจะเอาผลล่ะ? ถ้าผลต้องคิดกันเนือนาใจ ว่าสิ่งที่ตอบสนองขนาดไหน นี้ ปฏิภาหก ผู้ให้ใจ เราหามา ทรัพย์สมบัติของเราหามาด้วยความบริสุทธิ์ กับทรัพย์สมบัติที่หามา ด้วยความไม่บริสุทธิ์ ทำบุญมันต่างกันตรงนี้ใจ

ขณะที่ให้ สิ่งที่ได้มา ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ เราตั้งใจบริสุทธิ์ แล้วเราให้แล้ว เราให้ความ บริสุทธิ์ ผู้รับเห็นใหม่ ผู้รับเนือนาบุญ เขาเนือนาที่ดี เจตนาที่ดี ทำเป็นคุณประโยชน์ที่ดี ปฏิภาหก อย่างนี้จะได้อบุญกุศลมาก นี่เป็นเรื่องของโลก ๆ นะ สิ่งที่เป็นเรื่องของโลกก็อยู่ในประเทศอัน สมควร สิ่งที่ทำในประเทศอันสมควร มันเกิดประโยชน์อย่างนี้ขึ้นมาใจ

เรามาทำทานกัน เป็นสิ่งที่ว่า เป็นบุญกุศล กำป็นทุบดินเห็นใหม่ แล้วเราก็มีสิล มีศีลเพราะ อะไร? เพราะเราทำทานขึ้นไปแล้ว พอเราฟังธรรม เราก็อยากมีคุณงามความดีที่สูงไปกว่านี้ เวลา เราสวดมนต์กันเห็นใหม่ ความดีที่เจริญขึ้นไป มันยังมีอยู่ตลอดไป เราถึงจะทำความดีถึงที่สุดใจ ความดีถึงที่สุด สูงสุดสู่สามัญ

เราพยายามเห็นคนมีอำนาจ เวลาคนมีเงินทอง เขานี้ก็ว่าเขามีความสุข ๆ เราพยายาม แสวงหาไปกับเขา ความรับผิดชอบนะ คนรับผิดชอบน้อยก็เป็นภาระน้อย คนรับผิดชอบมากก็ เป็นภาระมาก ความรับผิดชอบมากขนาดไหน มันก็กดถ่วงจิตใจ เพราะจิตใจนี้เป็นภาระ ต้องไป แแบกรับภาระสิ่งนั้น ยิ่งมีมากขนาดไหน มันก็แบกทุกข์ขนาดนั้น แต่เรามองด้วยกิเลส สิ่งที่มี ตำแหน่ง มีหน้าที่มาก ต้องเป็นประโยชน์ มันเป็นประโยชน์ต่อเมื่อเราเกิดในประเทศอันสมควร แล้วจิตใจเราเข้มแข็งนะ

คูสิ ถ้าเราเป็นคนดี เราไปบนถนนหนทาง สิ่งที่เกิดขวางเราจะเอาออกจากถนนใหม่ เพื่อจะ ใ้คนที่เขาสัญจรไปมา มีความสะดวกสบาย คนที่เห็นแก่ตัวนะ สิ่งที่เกิดขวางมันก็เอาตัวรอดมัน ไป มันไปของมัน นี่มันวัดกันด้วยความรู้สึกละในฐานะของใจ ใจมีความรับผิดชอบมากน้อยขนาด ไหน ถ้าใจมีฐานะรับผิดชอบมาก เขาจะทำประโยชน์กับสังคมนะ

เวลาพวกเทวดามาถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “เทวดามีจริงหรือเปล่า?”

พวกโยมมาถามว่า “มีเทวดาจริงหรือเปล่า?”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “อย่าถามว่าเทวดาหรือพระอินทร์มีหรือเปล่า เหตุที่ให้เกิดเทวดา เกิดพระอินทร์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังรู้เลย”

เราทำแหล่งน้ำ ถนนหนทาง ทำสาธารณะประโยชน์ สาธารณะประโยชน์เพราะอะไร? เพราะคนเขาได้ใช้ประโยชน์สิ่งที่เราสร้างขึ้นมา เราสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับสังคม เวลาตายจากชาตินี้ไป เราจะเป็นหัวหน้าเขา เราจะเป็นผู้ปกครองเขา สิ่งนี้มันจะเป็นพระอินทร์ เป็นสิ่งที่ยกครองเทวดา เพราะสิ่งนี้สาธารณะประโยชน์ ถ้าเราสละตรงนี้มันจะได้ประโยชน์อย่างนั้น ใ้ นี่คือการเกิดและการตายในวัฏฏะนะ

แล้วถ้าเราศึกษาเข้าไป เราจะเห็นสภาวะแบบนั้น สติ สมาธิ ปัญญา ถ้าสติ สมาธิ ปัญญา ปัญญาที่เขาว่ามีปัญญากัน คนโง่งนี่ คนโง่งขนาดไหน ปัญญาดีมาก ความคิดของเขาดีมาก เขามีเขาวรรณปัญญาของเขามาก เขาแสวงหาเพื่อประโยชน์ของเขา นี่เป็นมัจฉา เป็นอกุศล ปัญญา มันมีลบและมีบวก ถ้าเป็นความลบมันทำลายสังคมได้หมดเลย

สัตว์นะ เวลาเลี้ยงสัตว์ มันจะทำลายกัน มันมีแต่เขี้ยวมีแต่เขาที่มันทำลายกัน มนุษย์นี้ ความคิดทำลายมากเลย หลอกหลวง ปลิ้นปล้อน มนุษย์ทำลายกันมหาศาลเลย มันทำลาย มันจะยึดครองโลก เวลามันเกิดสงครามกันขึ้นมา เพราะอะไร? เพราะความคิดอันนี้มันอยากจะทำลายเขา นี่ปัญญาอย่างนี้หรือเป็นประโยชน์ แต่มันก็ว่าเป็นประโยชน์กับตัวมันเอง เพราะอะไร? เพราะมันอยากยึดครอง อยากมีอำนาจไข่มุข นี่ที่ว่าเป็นประโยชน์กับเขา นั่นกิเลสล้วน ๆ เลย

เพราะอะไร? เพราะการกระทำนะ ขณะศึกหมื่นแสน ขณะขนาดไหนสร้างเวรสร้างกรรม คนที่โดนเราหลอกไป เขารู้ทีหลังเขาก็จะเจ็บแค้นของเขา เราไปยึดครองใคร เราทำลายครอบครัวใคร เราไปฉ้อฉลใคร เขาจะมีความเจ็บปวดทั้งนั้นล่ะ เราจะยึดมาขนาดไหนนี้สร้างเวรสร้างกรรม แล้วตายไปมันได้ประโยชน์อะไรล่ะ?

แต่ถ้าเห็นใหม่ คุณติ คุณพระเจ้าอโศกมหาราช เวลาเผยแผ่ เวลาทางอาณาจักร ทำศึกตลอดไปเลย สุดท้ายสลดใจ เวลารบกับเขาไปมันต้องไปยึดครองเขา ต้องปกครองเขา แต่ถ้าเราจะปกครองโดยธรรม นี่ถึงได้สละเลย มาส่งเสริมพระพุทธศาสนา แล้วให้พระออกไปเผยแผ่ธรรม คนเผยแผ่ธรรม จิตใจเขามีความสุข เราจะรู้คุณนะ

คูตี เราเป็นเด็ก เราก็คิดว่าพ่อแม่จ๋าจ๋าไซ จะเบื่อหน่ายมากเลย แต่เราโตขึ้นมาเราจะซึ่งใจ ซึ่งคุณของพ่อแม่มากเลย เพราะอะไร? เพราะขณะที่เราเติบโตขึ้นมา เราต้องมีภาระหน้าที่ รับผิดชอบ เราจะอยู่ในสังคม ถ้าพ่อแม่สอนเรามาดี พ่อแม่เตือนเรามาดี ตอนเด็กเราขยันหมั่นเพียร เราพยายามศึกษา เราจะเป็นประโยชน์มากเลย

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเผยแพร่ธรรมไปนะ คนที่ประพฤติปฏิบัติ คนที่มาศึกษาธรรมขึ้นมา ทำไมเขาจะไม่กราบ เขาจะไม่ซึ่งใจล่ะ เพราะอะไร? เพราะสิ่งที่เขาได้ประโยชน์ไป ได้ประโยชน์ ไปจากใคร ใครเป็นคนแสวงหามา คูตี พระมหินทร์ลูกของพระเจ้าอโศก ขณะที่พระเจ้าอโศกไป ถามอาจารย์ของเขาว่า “อยากเป็นญาติกับศาสนา” เพราะเผยแพร่ธรรมไป ทำบุญก็อยากทำให้มากขึ้น ๆ บอกว่า

“สร้างวัด ๘๔,๐๐๐ วัดนี้เป็นญาติกับศาสนาหรือยัง?”

“ยัง ต้องเอาสายเลือดมาบวช”

ถึงขอร้องให้ลูกมาบวช ลูกบวชแล้วสำเร็จเป็นพระอรหันต์ เวลาเข้าสมาบัติ เข้านิโรธ สมาบัติมีความสุขมาก เข้าถึงเวลาเป็นพระอรหันต์มันก็สุขมหาศาลอยู่แล้ว แต่เวลาออกมา คูตี เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน จิตที่เป็นนิพพาน จิตที่เป็นวิมุตตินี้มันพ้น ออกไปจากโลกสมมุติทั้งหมด

แล้วนี่สมาบัติ รูปฌาน อรูปฌาน สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เวลาเข้าไปจิตมันมีพลังงาน เวลาพระมหินทร์ เห็นใหม่ จิตนี้เป็นพระอรหันต์ แต่เวลาเข้าสมาบัติแล้วมีความสุขมาก วิมุตติสุข “สุขนี้ได้มาจากใคร? สุขนี้ได้มาจากใคร?” เพราะพ่อขอร้องให้บวชนะ ถ้าพ่อไม่ได้ขอร้องให้บวช ก็ยังไม่ได้คิดว่าอยากบวช แต่บวชแล้วได้ความสุขมานี้คิดถึงพ่อ คิดถึงมาก คิดถึงผู้ที่ให้ คุณประโยชน์กับเรา แล้วพอนี่ขอร้องให้บวช

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ธรรมนี้เป็นของใคร? ธรรมนี้เป็นของใคร? ธรรมนี้เป็นของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างพวกเราจะศึกษาขนาดไหน ว่าเป็นโลกุตตรปัญญา ทุกคนก็ ว่ามีปัญหา ว่าเราใช้ปัญญากันๆ ปัญญาอย่างนี้ปัญญาวิชาชีพ ปัญญาเกิดจากสมอง ปัญญาเกิดจาก สติปัญญาเป็นปรัชญา ปัญญาอย่างนี้ ตรรกะอย่างนี้แก้กิเลสไม่ได้หรอก มีมากมีน้อยขนาดไหน ก็เกิดความลังเลสงสัย เกิดวิตก วิจาร เกิดความยึดมั่นถือมั่น เกิดปฏิเสธ เกิดการตอบรับ

แต่ถ้าเป็นโลกุตตรปัญญาละ ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปัญญาคือความรอบรู้ในกองสังขาร สังขารคือความคิดนี้ แล้วมันมีปัญญาอีกตัวหนึ่ง มันรู้เท่าทันความคิดของเรา เราคิดจะเบียดเบียนเขา เราคิดจะเอาเปรียบเขา นี่มันเป็นปัญญาที่เป็นโลกุตตรปัญญา มันจะรู้ทันเราจะสร้างเวรสร้างกรรมหรือ? เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราสละออกไป เราช่วยเหลือเจือจานเขา เราจะได้ประโยชน์มหาศาลเลย

ประโยชน์มหาศาลเพราะอะไร? เพราะเขาจะยิ้มแย้มแจ่มใสกับเรา เขาจะได้ประโยชน์จากเรา เราเป็นผู้ให้เขา เขาจะตอบสนองเราด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสอย่างนี้ เรามองสบตากันนะ แล้วสิ่งที่เขาคิดประโยชน์มันจะซึ่งใจมาก นี่เป็นเรื่องปัจจุบันนะ แล้วผลที่มันตกผลึกขึ้นมาเพราะบุญกุศล มันเป็นอริยสัจ มันเป็นสัจจะความจริง หัวใจที่มันสละออกขนาดไหน มันจะไปเอาสิ่งไหนหมักหมมในหัวใจนั้นออกไป จิตใจจะเบาขึ้นตลอดไป มันจะเกิดสถานะที่ว่าสูงขึ้น ๆ มันจะเกิดเป็นต่าง ๆ ถ้ามันยังเกิดต่อไป

แต่ถ้าเกิดโลกุตตรปัญญาละ ปัญญาที่รอบรู้ในกองสังขาร จะเบียดเบียนเขา ปัญญามันก็รู้ทัน สติมันก็รู้ทัน แล้วถ้าเกิดปัญญาขึ้นมา มันจะย่อยสลายความคิดของที่ว่าปดรรณะ เป็นปรัชญานี้ สิ่งนี้มันแก้กิเลสไม่ได้หรอก เพราะอะไร? เพราะมันเป็นสอง มันเป็นสังขาร มันเป็นสังขารกับจิต ไม่ใช่อันเดียวกัน สองหมายถึงว่ามันมีความสัมพันธ์กัน มันมีการกระทบกระเทือนกัน

แต่ถ้าโลกุตตรปัญญา ปัญญาเกิดจากจิต ปัญญาเกิดจากเอกัคคตารมณ์ เกิดในจิต จิตที่ตั้งมั่น จิตที่เป็นหนึ่งเดียว จิตที่เป็นหนึ่งเดียวมันไม่มีการตอบสนอง มันไม่มีขั้วบวกหรือว่าขั้วลบ สิ่งที่เป็นขั้วบวกขั้วลบมันเป็นพลังงานออกมาจากภายนอก อันนั้นเป็นโลกียปัญญา ปัญญาอย่างนี้ถ้ามีสติควบคุมไปมันก็จะประโยชน์ เพราะอะไร? เพราะมันเป็นมรรค เป็นมรรคหมายถึงว่า เราสร้างคุณงามความดี เพื่อประโยชน์ให้จิตนี้มันเจริญงอกงามขึ้นไป ให้จิตนี้เข้มแข็งขึ้นมา เพราะได้ฝึกฝนอย่างนี้มาก ๆ เข้า จิตมันจะเข้มแข็งขึ้นมา มันเป็นยุทธศาสตร์

ยุทธวิธีคือความคิด สิ่งที่ทำมันชั่วครั้งชั่วคราว ยุทธศาสตร์หลักของมันคือหลักของจิตตัวนี้ ตัวจิตนี้มันได้พัฒนาของมันขึ้นมา มันจะเข้มแข็งของมันขึ้นมา แล้ววิปัสสนาขึ้นมาปัญญาจะย้อนกลับเข้ามาในตัวมันเอง แล้วพอย้อนกลับเข้ามาในตัวมันเอง ใ้อุทธศาสตร์ตัวนี้มันจะมี

ปัญญาของมันอีกตัวหนึ่ง ปัญญาตัวนี้เกิดมาคือโลกุตตรปัญญา ไม่ใช่ปัญญาจากสมอง ไม่ใช่ปัญญาจากความคิดอย่างนี้ ปัญญาจากความคิดอย่างนี้ มันสื่อสารกันมันก็ได้

แม้แต่ทางการแพทย์ จิตนี้เวลาเขาตรวจหัวใจ คลื่นหัวใจเขายังสามารถพิสูจน์ได้เลยว่าคลื่นหัวใจมันทำงานอย่างไร มันมีสูงมีต่ำขนาดไหน แต่ถ้าปัญญาจากภายในเอาอะไรไปตรวจมัน? ถ้าไม่ใช่อริยสังขจะเอาอะไรไปตรวจมัน จะเอาอะไรเข้าไปทำลายมัน นี่คือโลกุตตรปัญญาไง ปัญญาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า พระมหินทร์ที่เวลาพระเจ้าอโศกขอร้องให้บวช อันนี้เป็นเรื่องของแดนเกิด เป็นเรื่องของมงคล ๓๘ ประการ

แต่ขณะเกิดอริยสังขขึ้นมามันต้องเกิดจากหัวใจของเรา ไม่มีใครช่วยเหลือเราได้ ไม่มีใครจะตอบสนองเราได้ มันไม่ใช่หัวใจนี้ ทุกคนก็สวมหัวใจกันให้กันได้ ทุกคนก็ตั้งตำแหน่งให้กันได้ แต่อริยสังขใครจะตั้งตำแหน่งให้เราได้ แม้แต่กรรมขึ้นมา จะกรรมเกิดในหัวใจก็ต้องทำของเราเอง โลกุตตรปัญญาอย่างนี้ มันเกิดอริยสังขอย่างนี้ มันเกิดเป็นมรรคญาณอย่างนี้ มันจะย้อนกลับเข้ามาจากภายใน

กรรมอย่างนี้มาจากไหน? กรรมอย่างนี้มาจากไหน? กรรมอย่างนี้เป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราส่งเสริมเราขึ้นมา เกิดจากปัญญาของเรา มันชำระกิเลสมาจากภายใน สิ่งที่อยู่ใน สิ่งที่เกิดขึ้นมาอย่างนี้ มันจะเกิดขึ้นมาจากเป็นสันตสิทธินอกจากใจดวงนั้น มันหลอกกันไม่ได้นะ โลกนี้ไม่มีความลับ ความลับโลกนี้ไม่มี การกระทำไม่มีใครเห็นกับเรา เราก็เป็นคนทำที่ชั่วชั้วบวชชั่วลบ ตัวจิตกับตัวความรู้สึกมันการกระทำ มันเกิดจากใจเราตลอดไป

แต่ขณะที่เป็นสันตสิทธินอกที่มันเข้าไปทำลายตัวมันเอง มันก็เป็นความรู้จากสันตสิทธินอก คือความรู้จริงจากหัวใจนี้ มันหลอกลวงกันไม่ได้ ถ้ายังมีความลังเลสงสัย ถ้ายังไม่เข้าใจสังขจะความจริง กิเลสมันยังมีอยู่ แต่ถ้าไปทำความสว่างกระจ่างแจ้งอย่างนี้ออกไป มันชำระออกไปจากกิเลสอย่างนี้ นี่เป็นสันตสิทธินอก รู้จากใจดวงนั้นไง

สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมาจากกรรม กรรมในหัวใจ ภาชนะที่จะใส่กรรม แม้แต่ยุคที่ที่ไม่มีมีการสื่อสาร ไม่มีหนังสือ ไม่มีการพิมพ์ตัวอักษร ก็สื่อธรรมะกันด้วยปาก แต่เวลาจากสังขจะความจริงเวลามีหนังสือจารึกลงในใบลาน จารึกลงในหนังสือ สิ่งนี้ก็เป็นที่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก แล้วเดี๋ยวนี้อยู่ในคอมพิวเตอร์ สิ่งนี้มันเป็นกิริยา มันเป็นอาการของใจ มันไม่ใช่ใจ

ภาชนะความจริงที่จะใส่ธรรมคือหัวใจ ความรู้สึกตัวนี้ ถ้าความรู้สึกตัวนี้เข้าไปสัมผัสจริง กระจกมันก็เป็นกระจก เป็นกิริยา เป็นแผนที่เป็นเครื่องดำเนิน เป็นทฤษฎี แต่สัมผัสความจริง มันเกิดมาจากตรงนี้ แล้วถ้าสิ่งนี้เกิดขึ้นมาจากสัมผัสความจริง ความลับไม่มีในโลก ถ้าจิตดวงนี้มันไม่มีการเคลื่อนไหว จิตดวงนี้มันคงที่ของมัน มันจะทำอกุศลได้อย่างไร มันจะจับเคลื่อนได้อย่างไร เพราะเสวยอารมณ์ ความสุขเกิดขึ้นมาเห็นไหม

อย่างเรานอนหลับ เราไม่ทำอะไรเลย คนจะทำงานต้องตื่นขึ้นมาใหม่ ขณะที่ตื่นขึ้นมาเรลุกขึ้นมาแล้วเราจะทำอะไร เราคิดเลย นั่นนะความคิดมันเริ่มต้นอย่างนี้เหมือนกัน ขณะที่มันจะออกมาจากจิตติด จากจิตที่วิมุตติจิตออกมาอย่างนี้ มันเสวยอารมณ์ แล้วมันจะผิดไปจากไหน เพราะมันมีสติพร้อมตลอดไป นี่คือความจริง สัมผัสความจริงจากภายในใจ

นี่คือสภาวะธรรมนะ สิ่งที่เป็นคุณงามความดีของใจ มันจะพัฒนาขึ้นมาอย่างนี้ ถึงว่าเป็นคนที่ไม่จับจด เป็นคนที่เห็นประโยชน์ มันจะเก็บประโยชน์ไปในโลกนี้ทั้งหมด ในโลกนี้มีโลกกับธรรมซ้อนกันอยู่ โลกคือสิ่งที่อาศัยของโลก ธรรมคือหัวใจ หัวใจที่มันยังเกิดตายซ้อนเข้าไปนะ เพราะอะไร? เพราะมันหมุนไปในวัฏฏะ มันหมุนไปในนรกสวรรค์ หมุนมาเกิดเป็นมนุษย์ ใจดวงนี้มันซ้อนกันอยู่

ถ้ามีธรรมตัวนี้ ถ้าเข้าถึงธรรมตัวนี้ ตัวนี้เป็นประโยชน์มาก เพราะอะไร? โลกนี้เป็นสมมุติทั้งหมดเลย โลกนี้เป็นสิ่งที่สมมุติ เป็นอนิจจัง ชั่วคราวหมดเลย แต่มันเป็นความจริง เพราะอะไร? เพราะถ้าเราได้ส่งเสริม ได้มีการกระทำ เราจะสร้างบุญกุศลกับเรา จริง มันเป็นสมมุติแล้วเราไม่สนใจมันเลย อย่างเช่นอาหารนี้มันก็เป็นสมมุตินะ เรากินเข้าไปในร่างกายของเรา มันก็เป็นประโยชน์กับเรา ถ้าว่าเป็นสมมุติเราไม่กินอาหาร เราจะดำรงชีวิตได้อย่างไร

โลกก็เป็นเหมือนกัน เป็นสมมุติแต่เราก็อยู่ในสมมุติ จริงโดยสมมุติ นี่สมมุติสัมผัสความจริง สมมุติเราก็ออยู่กับสมมุติ แล้วเวลาเราปฏิบัติขึ้นมา มันก็เป็นบัญญัติ บัญญัติที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติขึ้นมา มันก็ยังเป็นสมมุติอยู่ แต่สมมุติที่ละเอียดขึ้นไป แล้วถ้าเกิดเป็นวิมุตตินี้ มันอยู่ที่ไหนล่ะ? มันอยู่ที่ใจของเรา อย่างนี้เราฉลาด

เรามีคนที่ฉลาด เราเป็นคนที่เก็บประโยชน์จากชีวิตของเรา ชีวิตของเรามันจะเริ่มต้นจากนับ ๑ ๒ ๓ ขึ้นไป เริ่มต้นตั้งแต่เด็กอ่อน จากมีการศึกษา เกิดจากเลี้ยงดูจากพ่อจากแม่ เห็นไหม ประเทศอันสมควร รักษาพ่อรักษาแม่ก็เป็นประเทศในแดนเกิด รักษาชาติบ้านเมืองก็เป็นประเทศ

ของธรรม คือศาสนาตั้งอยู่บนอาณาจักร ศาสนจักร พุทธจักรมันตั้งอยู่ในอาณาจักร ถ้าเรา... (เทพ
ขัดข้อง) ...เพราะอะไร? ส่งต่อกัน

ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้เป็นเจ้าของศาสนาพุทธ ถ้าศาสนาพุทธเกิดจากที่นี่ เรา
ช่วยกันส่งเสริมกันที่นี่ บุญกุศลจะย้อนกลับมาที่ใจเรา ย้อนกลับมาที่ใจเรา สังคมก็สงบร่มเย็น การ
ประพฤติกฎีปฏิบัติมันก็ง่ายขึ้นมา สิ่งใด ๆ นี่สัพปายะไง สรรพสิ่งล้วนแต่ดีไปหมดเลย เราอยู่ที่
บรรยากาศที่ดี เราไปอยู่ที่ส่วนที่ดี การคิดความนึกคิดก็จะดีขึ้นมา เราไปอยู่ในที่เดือดร้อน
ความคิดขึ้นมามันก็ต้องเดือดร้อนเป็นธรรมดา นี่คือเรื่องของแดนเกิดจากภายนอกจากภายใน
แล้วแต่คนจะเก็บประโยชน์นะ เอวัง